

En nyhet är även Kongemose-kulturen. Det är samma kulturgrupp, som Mathiassen tidigare har kallat den äldsta kustkulturen och den låtes sålunda omfatta bl.a. Carstensminde-fyndet. Brøndsted presenterar Kongemose-gruppen som ett förstadium till Ertebölle-gruppen; med tanke på den mångfald av »kulturer», som redan införts i terminologin och med hänsyn till dem, som skall inpränta deras namn i sitt minne, hade man må hända kunnat önska att de båda kulturgruppernas samband hade givits ett tydligare uttryck i den förstas benämning.

Den tidigneolitiska tiden har ganska grundligt möblerats som. Man fäster sig vid, att författaren följer C. J. Beckers syn på den tidigneolitiska kulturutvecklingen och alltså avvisar Troels-Smiths tanke, att A-keramiken skulle höra till Ertebölle-kulturen. Han avvisar även Erik Hinsch's tanke om förbindelser med Västeuropa och accepterar istället Vogts uppfattning av Michelsberg-gruppen som en med trattbägarkulturen urbefryndad, österifrån invandrad kultur. — Beträffande Gudena-kulturens fortlevande i neolitisk tid uttalar sig författaren med största försiktighet.

För den mellanneolitiska tiden är den »grubekeramiske» kultur en nyhet — den beskrivs i enlighet med Beckers forskning. Här kan en kommentar till verkets disposition vara motiverad. Dispositionen är strängt kronologisk sålunda, att för varje periodavsnitt de jämsides levande kulturgrupperna beskrivs. Läsaren får därigenom ett starkt intryck av mångfalden i danskt neolitikum, men man frågar sig, om inte kulturmotsättningarna därigenom framhåvas på översiktighetens bekostnad.

Inom bronsåldersforskningen tyckes ej lika mycket ha hänt som i stenåldern. I verkets andra del är det egentligen endast några nya fynd som har tillkommit och vissa nystiliseringar som skiljer de båda upplagorna åt. Bronsåldersforskningen har nått samma statiska tillstånd, som det skede den vill beskriva. Inom vardera kan man konstatera samma lugna, majestätiska fortskridande utan tvära omkastningar eller störande infall.

Danmarks Oldtid — både verket och dess objekt — står i särklass inom europeisk arkeologi.

C. F. M.

Birger Nerman, Grobin - Seeburg. Ausgrabungen und Funde. Kungl. Vitterhets Historie och antikvitets Akademiens monografiserie). Uppsala 1958. 200 s., 61 planscher.

Det är med glädje och tacksamhet som man mottar Birger Nermans senaste stora arbete, den slutgiltiga redogörelsen över hans grävningar i Grobin, Lettlands västkust, samt hans därvid vunna resultat. Grävningarna företogs under de lyckliga åren kring 1940, då det kulturella samarbetet mellan Sverige och de unga baltiska staterna var livligt och fruktbringande, och det var på inbjudan av lettiska fornminnesförvaltningen de kom till stånd. Boken är också tillägnad minnet av den dåvarande chefen för fornminnesförvaltningen, professor Francis Balodis.

Författaren har redan tidigare publicerat en del av grävningsfynden och framlagt sin uppfattning om deras tolkning i ett antal smärre artiklar. Han kommer inte nu med något väsentligt nytt beträffande det senare, men han framlägger här materialet i sin helhet, sakligt och noggrant, med ypperliga illustrationer, gör det tillgängligt för varje forskare och ger därigenom möjligheter för andra att försöka bedöma hans slutlednings riktighet. Författarens uppfattning är att det i Grobin är fråga om skandinaviska vendeltida kolonier, en gotländsk och en mellansvensk, som de av honom utgrävda eller delvis utgrävda gravfälten tillhört. Man kan ställa sig frågan, huruvida gravformerna och materialet berättiga till en dylik nationalitetsbestämning och svaret kan variera. Materialet är inte överväldi-

gande stort, mindre än man kanske trott, och isynnerhet beträffande högggravfälten blir man inte övertygad om deras »mellansvenskhet» — materialet är för ensidigt (främst vapen och framför allt är antalet undersökta högar alltför litet — 27 högar av 430, 6 av 50 — för att kunna ge ett säkert underlag. Däremot är man böjd att godtaga flatmarksgravfältet som ett bevis för en gotländsk bosättning, också om man gärna hade önskat en mera ingående jämförelse med fornlämningar och fornsaker i det övriga Kurland för att få ett klarare perspektiv på frågan. Också de övriga s.k. skandinaviska kolonierna österom Östersjön, som författaren tar upp till behandling, kunde med fördel både kronologiskt och geografiskt ha ställts i relief mot den kulturmiljö där de uppträda. Men det väsentliga blir, att författaren framställt och analyserat själva materialet på ett sätt som fyller alla anspråk, och att boken därigenom får sitt stora och bestående värde för forskningen.

I slutkapitlet motiverar författaren ännu en gång sin uppfattning, att Grobin är de historiska källornas Seeburg. Uppfattningen må vara riktig eller icke riktig — den gäller en sak som inte kan bevisas; att taga upp frågan återspeglar ett karakteristiskt och genomgående drag i Birger Nermans forskargärning. Han har alltid syftat till att kunna sammanställa arkeologiska fakta med historiska uppgifter, och han har varit trogen detta sitt mål.

Ella Kivikoski

Hämeen historia I. Esihistoria ja keskiaika. Utgiven av Hämeen Heimoliitto. Hämeenlinna 1955. 655 sidor.

Då detta verk förelades allmänheten erhöll våra landskapshistoriker ett innehållsrikt praktfullt tillskott. För innehållet svarar fyra kända forskare: professorerna Matti Sauramo, Ella Kivikoski, Vilho Niitemaa och Lars Pettersson. Som titeln anger vill boken ge en bild av Tavastlands förhistoria och medeltid. I första hand behandlas dock enbart den del av landskapet, som ligger inom Tavastehus läns gränser. En sådan geografisk begränsning är naturligtvis ej till gagn för ämnet, men man kan förstå, att den skett av praktiska skäl.

Matti Sauramos uppsats bär titeln »Från istid till stenålder» (ss. 11—36). I artikeln redogör författaren, vårt lands kända kvartärgeolog, på ett åskådligt och lättfattligt sätt för Tavastlands geologiska utveckling. Intressant är i synnerhet vattendragens utvecklingshistoria, som på grund av lutningen i landhöjningen är synnerligen mångskiftande. De gamla utloppens försumpning, sjöarnas stigande vattenyta och de nya utlopp de bryter sig, står i ett intimt sammanhang med landskapets stenåldersbosättning, som ju koncentrerade sig till insjöarnas stränder. Mot bakgrunden av denna utveckling skildrar författaren förhållandena under stenåldern och utgår från ett mera omfattande material än det tavastländska. En presentation av det sistnämnda har ej varit nödvändig för historiken som helhet betraktad, emedan prof. Sauramos artikel väl snarare är ämnad som en inledande översikt än som en organisk del av landskapets historia. På forskningens nuvarande ståndpunkt kan man ju ej anföra bindande bevis för att befolkningen i Tavastland under stenåldern skulle vara tavasternas stamfäder.

I motsats till stenåldern utgör järnåldern en mer väsentlig del av tavasternas historia. Prof. Ella Kivikoskis »Tavastlands järnålder» (ss. 37—197) ger oss en sammanfattning av det som fyndmaterialet från järnåldern kan förtälja om landskapets förgångna. En av framställningens intressantaste kapitel betitlas »järnåldersbosättningen»; det kunde även kallas landskapet Tavastlands uppkomst».

Av det arkeologiska fyndmaterialet kan man ofta skapa sig en tillförlitlig bild av bosättningens förlopp, men att dra upp gränser för olika kulturkretsar låter sig ej göra, om dessa gränser går genom obygd. Sålunda kan vi inte säga vilket område Tavast-